

Krvavé jahody

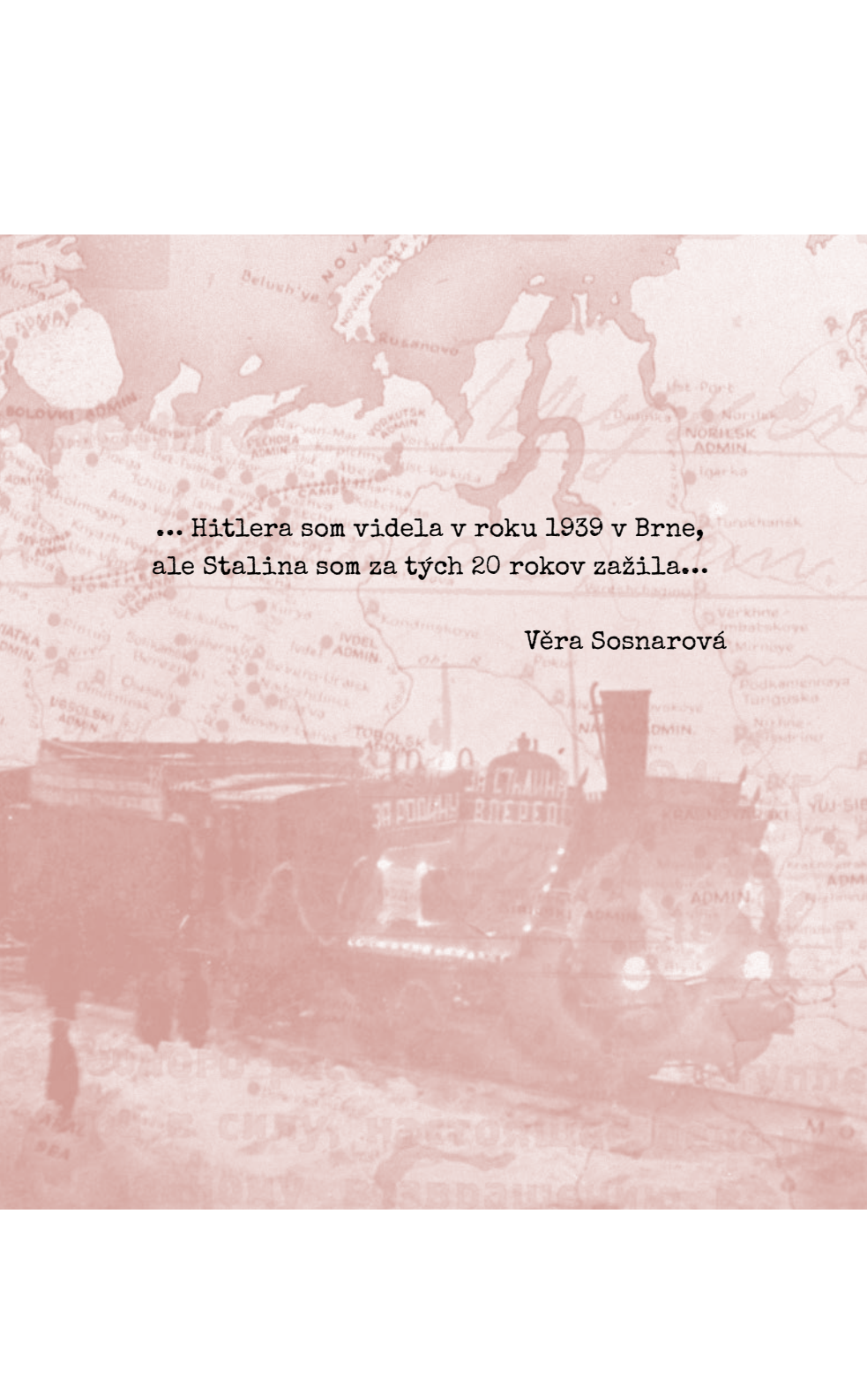
**Skutočný príbeh
Věry Sosnarovej, ktorá prežila
dvadsať rokov v gulagoch**

Jiří S. Kupka

**Skutočný príbeh
Věry Sosnarovej, ktorá prežila
dvadsať rokov v gulagoch**

Krvavé jahody

Jiří S. Kupka

... Hitlera som videla v roku 1939 v Brne,
ale Stalina som za tých 20 rokov zažila...

Věra Sosnarová

**Skutočný príbeh
Věry Sosnarovej, ktorá prežila
dvadsať rokov v gulagoch**

Krvavé jahody

Jiří S. Kupka

Citadella

Preložené z českého originálu *Krvavé jahody*
Prvé vydanie

© Jiří S. Kupka, 2007

Všetky práva vyhradené vrátane práva na reprodukovanie
celku alebo časti v akejkoľvek forme.

Slovak Edition © Citadella, 2017

Translation © Andrej Rády, 2017

Design and Cover Design © Citadella, 2017

Foto: © Aeternus Photography a archív Věry Sosnarovej

Redakčné spracovanie: Adora Lingua s.r.o.

Redigovala: Dáša Zvončeková

Jazyková redaktorka: Oľga Ruppeltdtová, Eva Poláková

Obálka a grafická úprava: Citadella

Vydalo vydavateľstvo Citadella v roku 2017.

ISBN 978-80-8182-062-5

60 OBSAH

KRÍŽOVOU CESTOU / 7

PEKLO / 81

OČISTEC / 181

DOMA / 235

DOSLOV / 267

ROZHOVOR S PANI VĚROU SOSNAROVOU

V BRATISLAVE / 269

PRÍLOHA / 315

KRÍŽOVOU CESTOU

Po prvý raz ich Věra zbadala, keď sa vracala od Kukulovcov. Dvaja chlapi v obnosených šatách, jeden mal na hlave preliačený klobúk, druhý šiltovku, plochú čiapku so štítkom. Stáli na konci ulice za posledným domcom, kde sa končil chodník a začínala sa prašná nedláždená cesta do polí. Potichu sa bavili, a keď sa Věra s podkasanou zásterou priblížila, zmĺkli.

Ten v čiapke sa na ňu pozrel. „Dobrý deň,“ povedala. V Brne na námestí, alebo v tej trme-vrme pred stanicou, by jej to ani nenapadlo. Lenže okraj Slatiny bol skôr dedina. Keď stretnete staršieho človeka, pozdravte, vpravievali zhodne pani učiteľka a pán farár. Hoci ho nepoznáte. Možno on pozná vás.

Muž v čapici čosi zahundral. Štrnásťročné dievča, samá ruka, samá noha, v ľahkých kartónových šatách, v pracovnej zástere a v teniskách za päť korún mu za viac nestálo. Kým Věra došla k bytu v robotníckej kolónii, kde na prízemí s mamou a sestrou žila, pustila oboch chlapov z hlavy. Predstavovala si, ako mamu prekvapí, keď jej ukáže, koľko zemiakov

jej gazda Kukul nasypal do zástery. Uvaria si ich alebo upečú v rúre. Hoci im už nezostal ani kúsoček margarínu z prídely na potravinové lístky, so štipkou soli to bude pochúťka.

U Kukulovcov pomáhala celý deň vynášať z pivnice zemiaky v debničkách a pripravovať ich na sadbu. Skoré mal už gazda v zemi a s jesennými sa ponáhlal, kým sa k Brnu priblíži front – a ten bol každý deň čoraz bližšie. V noci, keď utíchnu premávka na cestách, prevádzka v dielňach a hospodárstvach, už počuť delostreľbu a výbuchy leteckých bômb. „Rusi sú rozbehnutí,“ vravel gazda Kukul, „zo Sliezska aj z druhej strany, od juhu. Už to nemôže dlho trvať.“

Púčky orgovánu sa nalievali a každú chvíľu sa rozvinú do fialových a bielych strapcov. Do kraja vtrhla jar v štyridsiatom piatom, už šiesty rok od vypuknutia veľkej vojny v tridsiatom deviatom. Väčšmi než prírodu vnímali ľudia udalosti na frontoch aj v zázemí. „Už sa balia,“ vravel gazda Kukul, keď triedil zemiaky, zdravé od nahnitých. Myslel brnianskych Nemcov. Starousadlíci sa obávali výbuchu hnevu. Rozbitie republiky, popravy, koncentračné tábory, ponížovanie českého národa, drancovanie krajiny, hlad, násilné ponemčovanie... bol to dlhý účet, ktorý Česi hodlali predložiť svojim nemeckým spoluobčanom. Oveľa väčší strach a panika sa však zmocňovali prisídlencov z Reichu, ako sa hovorilo Nemecku, ktorí obsadili byty po Židoch. Zmocnili sa ich majetku a podnikov a pracovali na okupačných úradoch, v krajinskej správe, na súdoch a v tajnej polícii, s ktorou mali smutné skúsenosti všetky národy Európy obsadenej nemeckou armádou, dupajúcou v okutých polovysokých čizmách.

Česi v noci tajne počúvali vysielanie rozhlasu z Londýna a z Moskvy a vo dne sa usmievali nad drístami prisluhovačskej

tlačé, že Wehrmacht, nemecká branná moc, zámerne skracuje fronty, aby čím skôr zasadila smrteľný úder židobolševikom z Východu aj plutokratom zo Západu, a tak víťazne ukončila spravodlivú vojnu.

V krčmách sa už nebáli nazývať Protektorát Čechy a Morava Protentokrát. Pri kolotoči, ako prejav odbojnej nálady, pustili z gramofónu platňu s pesničkou o brezách z čias mobilizácie československej armády v tridsiatom ôsmom roku. Spievalo sa tam: *Keď nás páni na vojnu zavolajú, nech z tej brezy flintu mi vystrúhajú...* A flinty ukryté od mobilizácie, naolejované a zabalené v handrách, čakali na príležitosť. Len čo sa Rusi ešte trochu väčšmi priblížia. Spoza trámov na krovoch vyťahovali roky ukryvané československé zástavy.

Harmonikár na dvore, ktorému ľudia z pavlačí hádzali drobné mince, pozmenil pesničku *Nám ľuďom stačí tak málo, len mať niekoho vrúcne rád* a vyrevoval: „Nám ľuďom stačí tak málo, len štvrtka mydla na mesiac...“

To však boli len dočasné letmé dojmy. V generálnych štáboch sa už pripravovali plány na posledné operácie a vo vládnych kabinetoch víťaziacich spojeneckých veľmocí do máp Európy zakresľovali nové hranice.

Lenže o tom Věra, náhliaca sa domov so zemiakmi v podkasej zástere, nemala ani tušenia. Skôr ako chytili kľučku na dverách bytu, pozrela sa na koniec ulice. Tí dvaja chlapi tam stále stáli a hľadeli za ňou.

„Mami, pozri, čo mi dal gazda Kukul. Výslužku.“ A vysypala zemiaky zo zástery na stôl. Boli už scvrknuté a púšťali výhonky, ale bola to večera bez potravinových lístkov. „Uvaríme si ich? Alebo upečieme? Drevo vystačí.“

„Mne je to jedno,“ povedala mama a Věra bola trocha sklamaná, že ju nepochválila. Mama bola v posledných dňoch čudne mlkva, na rozdiel od ostatných ľudí v Slatine, v Brne, všade.

„U Kukulovcov vraveli, že Amerika už posielala mäso, pšenicu a maslo,“ povedala Věra.

„Vo fabrike to tiež hovorili. Ale Američania sú ešte ďaleko.“

„Rusi tu budú skôr. Máme v noci počúvať. Začujeme delá.“

Mama na to nepovedala nič a zahľadela sa cez okno na ulicu. Po prvý raz Věru nepokarhala, že chodí v teniskách. Věra raz dostala od sedliaka mzdu – päťkorunáčku. Kúpila si tenisky, aby mala v čom chodiť do kostola. Mamu to vtedy rozhnevalo. Veď si za to mohli kúpiť krupicu a kus salámy. Do práce k sedliakom chodila Věra v starých bačkorách a na pobožnosť bosá. Až pred kostolom si obula preklínané tenisky. Dnes ráno si ich zobrala, lebo všade panovala vzrušená nálada, aká predchádza každej veľkej zmene. Trocha aj strach z delostrelby a požiarov, ale radosť z porážky Nemcov prevažovala.

„Zakúrim v sporáku, dobre?“ povedala Věra.

Asi má nejaké neprijemnosti vo fabrike, pomyslela si. Mama pracovala v Líšeňke, v traktorovom závode v Líšni, ktorý Nemci po okupácii Československa začlenili do priemyselného koncernu Hermann Göring Werke a vyrábali tam súčiastky do vojenských lietadiel. Suroviny na výrobu už nedostávali, v dielňach sa hlavne opravovali poškodené tanky a automobily a urýchlene odosielali na front, ktorý sa neúprosne približoval k Brnu.

V polovici apríla je svetlo dlho do večera, najmä keď platí letný čas. Věrina mladšia sestra, deväťročná Naďa, mala prikázané byť do piatej doma, lenže prišla tesne pred tým, ako

uvarené zemiaky dali na stôl. Čakala, že ju matka vyhreší, tá sa jej však iba prísne spýtala: „Čo si to zasa priniesla?“

Očakávajúc pochvalu Naďa rozbalila pokrkvany staniol, do ktorého zabalila tri tabuľky čokolády veľké ako poštová známka. Radosť ju však rýchlo prešla, keď zbadala, že drží hnedú rozpustenú kašu. Bola to nekvalitná čokoláda a v teplej zovretej pästičke sa roztopila.

„Odkiaľ to máš?“

„Zdenka mi to dala.“

„Aká Zdenka?“

„Ferklová. Vzala ma k nim. Dostala na narodeniny bábkové divadlo. Oto a Rudi s ním už vedia hrať.“

„Päť rokov nás nepoznali a odrazu čokoláda. Zrazu sú samý med, ale to im len tak neprejde,“ zahundrala mama.

Ferklovci sa s nimi predtým stýkali. Ferklov otec bol Čech, matka Nemka. Na jar v tridsiatom deviatom vtiahli Nemci do Čiech a na Moravu. Asi o rok pribehla za mamou suseda: „Šimová, viete, čo je nové? Ferklovci sa pridali k Nemcom. Sťahujú sa. Dostanú byt po Židoch.“ Ferkl mal tri deti a večne nespokojnú manželku, ktorá mu vyčítala, že je darmošlap. Pre pokoj v rodine si Ferkl polepšil, nemyslel na budúcnosť a spoliehal sa, že Nemecko vojnu neprehrá.

Pracoval v Brne na landráte, nemeckej krajskej správe. Preto mala Zdena na konci vojny ešte čokoládu. Na vojnu ho neodviedli. Potrebovali v úrade niekoho, kto vie dobre po česky, a to Ferkl vedel. A teraz si odrazu spomenul, že je aj trochu Čech.

V čase večere sa ako vždy, vedená mačacou predtuchou, ukázala Hrozienka. Otrela sa o nohy mame a Věre, aby si

získala ich pozornosť. „Hop,“ povedala Věra a plesla si dľaňou po stehne. Mačka jej vyskočila do lona.

„Dnes sa máme,“ povedala Věra. Zobrala kústik vareného zemiaka a dala ho oňuchať Hrozienke. Mačka sa od teplého zemiaka odvrátila. Časy, keď nalievali Hrozienke do misky mlieko, boli dávno preč. Mlieka nebolo dosť ani pre deti. Hrozienka presnorila dvorčeky v Slatine a v blízkych poľnohospodárskych usadlostiach a potvrdzovala tak ľudovú múdrosť: psa musíte krmiť, ale mačka si nájde.

Keď nič nezískala, uspokojila sa aspoň s pohladkaním. Věra ju dostala ako mača od sedliaka, denne sa s ňou maznala a Hrozienka jej mačacím spôsobom prejavovala prítulnosť. Drgla hlávkou a uvelebila si ju vo Věrinej dlani.

V noci sa Věra prebudila. Kým sa však pohla, čosi ju zaujalo. Mama sa modlila. Pošepky – a po rusky. Věra chvíľku počúvala a potom sa zavrтела. Mama sa prelakla: „Ty nespíš? Ako to, že nespíš?“

„Musím ísť von, na záchod.“

Keď sa vrátila, chvíľu počúvali hluk od Žilkovcov, od susedov. Akýsi nezreteľný hlas v rádiu čosi slávnostne oznamoval. Potom nasledovala hudba a do nej burácali asi v päťsekundových prestávkach delostrelecké salvy.

Mama mala tiež rozhlasový prijímač. Na ladiacom gombíku visela povinná cedulka: Pamätaj, že počúvanie zahraničného rozhlasu sa tresce smrťou. Bol to starý chraplavý prijímač, ktorý ktosi dávno vyhodil. Ledva sa na ňom dala chytiť Praha, ešte horšie Moskva, kde denne slávnostne s hymnou a delostreleckými salvami oznamovali názvy všetkých väčších miest dobytých Červenou armádou.

Hudba a salvy odrazu stíchli. Zvonku bolo počuť kroky. Mama opatrne pootvorila vnútorné okno, kvôli zatemneniu polepené čiernym, nepriesvitným papierom. Nikoho nevideli. Iba Věra si spomenula na tých dvoch chlapov, jeden mal preliačený klobúk a druhý čapicu, šiltovku.

Keď ráno, bolo to sedemnásteho apríla, sused Žilka uvidel Věrinu mamu, povedal: „Pani Šimová, počuli ste v noci kano nádu? Vaši oslobodili Břeclav a Mikulov.“

Vaši... Libuše Šimová bola Ruska a každý to zistil podľa reči. Rusi sa nikdy nezbavia odlišnej výslovnosti niektorých hlások a prízvuku, ktorý je iný ako v češtine. Vedeli to na ulici na brnianskom predmestí aj v továrni. Věra ani Naďa po rusky nevedeli, lebo mama sa s nimi rodným jazykom nezhovárala. Do republiky prišla v dvadsiatom roku. A nebola sama. Ruské dievčatá na úteku pred hrôzami občianskej vojny sa pridávali k československým legionárom, ktorí sa cez Sibír po železnici a z Vladivostoku po mori vracali do vlasti. Na Morave sa vydala za Josefa Šímu, ale po šiestich rokoch sa rozvedli. Žila potom s iným mužom bez sobášneho listu. Věra sa im narodila v tridsiatom prvom. Keď o päť rokov neskôr pribudla do rodiny Naďa, ich otec vyhlásil, že sa s mamou ožení, ale kým k tomu došlo, zabil sa pri autohavárii. Mama sa preto volala Šimová, ale obidve dievčatá boli v matrike zapísané pod dievčenským menom svojej matky – Melkinová.

„Pepa Vaňas ma pobožkal a potom mi dal ruku do rozkroku, aby som ho hladkala,“ zdôverila sa Růžena Lukášová Věre na povale ich chalupy pri ceste na Šlapanice. Dojmy zo stretnutia so spolužiakom boli také vzrušujúce

a znepokojujúce, že sa s nimi Růžena musela niekomu zveriť. Na svedčenie si vybrala Věru a prebudila jej zvedavosť, keď ju zavolať k sebe domov: „Chcem ti povedať niečo, čo sa nesmie nikto dozvedieť.“ Kto by po takom úvode odolal?

Keď bolo tajomstvo vonku, Růžena vymámila od Věry sľub, že to nikomu nepovie. „Ako sa mám tváriť, keď sa stretne v triede?“

„Ako? Nechoď do školy. Ani ja nechodím do školy.“

„Mne by to naši nedovolili.“

Věra chodila do školy iba v zime, keď sa u sedliakov na poli nepracovalo. Ale ani v zimných mesiacoch nechodievala pravidelne. Radšej išla obriaďiť kravy a prasce. Matka ako pomocná robotníčka zarábala málo. Často bývala chorá, bez zárobku. Služky, ktoré si sedliaci najímali zo dňa na deň, nedostávali peniaze, ale výslužku: vrecúško múky, peceň domáceho chleba, vajcia, hrnček masti, holúbätá. V čase zakáľačiek kanvu polievky, kus podhrdliny, aj krúповú jaternicu.

Věra nechodila k sedliakom pracovať jediná. Deti z nemaľovaných rodín museli pomáhať so zárobkom. Učiteľky si nevedeli rady. Neposilať deti do školy bolo porušenie zákona, ale pri pohľade na chudobu nemali odvahu vystupovať v úlohe žalobkyní. Věra sa naučila čítať, písať a počítať natoľko, aby ju v obchode neoklamali. Ak safaládka stojí päťdesiat halierov, potom ich je za päť korún desať. Vedieť, koľko meria najvyššia hora v Tatrách alebo ktoré národy obývajú Belgicko, považovala pre život, aký viedli, za zbytočné.

Věra zatiaľ nijaké skúsenosti s chlapcami nemala. Isteže, vnímala ich pohľady. Aj dospelí chlapi sa za ňou obzerali. Nejednen koniar alebo pastier dobytky sa jej obtrel o pučiace

prsia, ale s tými si vedela poradiť. Odstrčila dotieravca laktom. „Daj pokoj!“

Preto jej rada znela: Nechoď do školy. Rozoberali Růženin zážitok z rozličných uhlov, keď tu sa odrazu v blízkosti Vanasovej chalupy ozval výstrel. V tom momente si Věra uvedomila, že porušila mamin prísny zákaz, aby sa nevzďaľovala od domu viac ako na dvadsať krokov. Nemecké velenie práve dalo najavo, že Brno bez boja nevydá. Vzápätí sa rozbrechal guľomet a ozvala sa ohlušujúca rana z dela. Smrtníci pozdrav však prišiel aj z druhej strany. Po výbuchu granátu sa k oblohe vzniesla zemina. Najprv sa pôda zavlnila a potom vyletela nahor. Vyzeralo to, akoby na poli vytryskol čierny prameň. A tamto už vytryskol druhý a tretí.

Dievčence sa chveli od hrôzy, nevedeli sa však odtrhnúť od oblôčika v strešnom vikieri. Keď nad krajom vyčíňala búrka, ľudia vravievali – otvorilo sa nebo. Tentoraz ho neotvorili hromy, ale lietadlá. Do rachotu motorov zaznievali dávky z guľometov. Zasiahnutému aeroplánu odletel kus krídla, ochromený trup sa začal smiešne krútiť a mykal sa ako zajac postrelený na poľovačke, ktorý ešte stihne prebehnúť zopár metrov. Z motora vyšľahli plamene a za neovládateľným lietadlom sa fahal čierny chvost dymu, ktorý rozfúkaval vietor. Pred ich očami umieral človek. Nezistili, či to bol Nmec alebo Rus.

Lomoz boja vystriedali iné zvuky. Po hradskej od Rousínova ustupovali tanky, pásové transportéry a nákladné automobily. Vojaci bežali po poliach a potom sa chytali bočníc nákladných áut v zúfalom úsilí zutekať pred gejzírmí hliny a mračnami žltkastého dymu.

Do chalupy k Dejmalovcom vtrhlo niekoľko nemeckých vojakov. Dievčatá mali pocit, že na ne siahla smrť. Čo sa tam

asi deje? Vzápätí to zistili. Vojaci sa vracali na cestu, pušky cez plece, ruky plné civilných odevov a topánok. Nakoniec sa k chalupám dotackali oneskorenci. Boli opití a chrapľavo vyrevúvali akúsi pesničku. Strielali voslep do okien a chechtali sa, keď rinčali rozbité tabuľky.

Potom nastalo ticho. Objavili sa popolavobiele vtáky, veľké ako holuby. Boli to hrdličky balkánske, ktoré z hniezdisk vyplášila a do stredu Európy hnala pred sebou kanonáda vojsk maršala Malinovského.

„Bežím domov,“ rozhodla sa Věra.

„Nechod'. Stmieva sa. Zostaň na noc u nás.“

„To nejde. Musím ísť domov. Nedajbože, aby sa našim niečo stalo. A mama nevie, čo je so mnou.“

Věra sa bez ťažkostí dostala do Slatiny. Keď otvorila dvere do bytu, zazrela cestovný kôš s koženým uchom, ktorý mali celé roky na povale. Teraz stál na stoličke.

Mamin výzor Věru vylakal. Jej strach o dcéru sa zmenil na ukrutnú zlosť. Začala Věru biť a vykrikovala nadávky české a ruské, aké Věra z jej úst nikdy nepočula. Mama ju trestala, lebo porušila zákaz a odišla z domu v čase, keď vôkol hrozila smrť. Věra netušila, že mama je schopná toľkého hnevu.

Keď potom zostali s Naďou na chvíľu osamote, sestrička povedala: „Mama chcela odísť a čakala len na teba.“

„Odísť? Kam? A ako?“ žasla Věra. Mamino rozhodnutie nechápala. Odísť? Jediné dopravné prostriedky tu boli nemecké vojenské nákladiaky. Nešlo jej to do hlavy, preto opakovala: „Ako a kam chcela odísť?“

Naďa iba pokrčila plecami: „Preto zniesla z povaly kôš.“

„Ale načo? Veď je po všetkom,“ povedala Věra, lebo jej nič iné nenapadlo. Mama sa vrátila z dvorčeka a ani sa nespýtala,

kde bola Věra po celý ten čas. Začala z koša vyberať bielizeň, kusy odevov a rozličné drobnosti, príbory, zopár vyblednutých fotografií, hrebeň. Ukladala veci na miesto.

„Mám uvariť kávu?“ spýtala sa Věra. Mala na mysli náhradu, meltu. Už dva dni večerali suchý chlieb a meltu bez mlieka. Matka na Věru celý večer neprehovorila. Věra po hladnej večeri opláchla hrnčeky, pomaznala sa s Hrozienkou a išla spať.

Ráno na svitaní počuli obyvatelia Slatiny hluk silného motora a rinčanie kovu. Věra vybehla pred dom. Najprv jej pozornosť upútali československé zástavy, ktoré vyvesili želiari. Niektoré viali len tak z okna vo vikieri, iné zo žrdí, najskôr rúčok od zmetákov. Až potom zbadala na konci ulice tank. Z poklopu veže a z otvoreného prielezu vodiča vykukovali tankisti. Na hlavách mali kukly s vypchávkami, ktoré vyzerali ako jaterničky. Od uší im viedli kábliky k rádiostanici. Na veži sa od sivozeleného podkladu odrážala červená päťcipa hviezda. Za ňou boli bielou farbou napísané dve písmená ruskej abecedy.

Z domca vybiehali ľudia, mávali na tankistov a čosi volali. Najčastejšie „Nazdar!“ Dvaja muži s puškami posunkami naznačovali, že chcú nastúpiť. Tank sa zastavil a muži vyliezli nahor. Keď sa pohol, bežali za ním chlapi.

Nato po všetkých cestách od Rousínova, Šlapaníc a Rajhradu prichádzali do Brna tanky a nákladné automobily Čerenej armády. Niektoré prevážali vojakov, iné cisterny, vrecia, na jednom sa viezli dve živé kravy a vodič si do kabíny zavesil záclonky.

Bočnice nákladných áut boli popísané bielymi písmenami. Najčastejšie sa vyskytovali dve slová: СТАЛИНУ СЛАВА.

Sláva Stalinovi. Na autách a tankoch sa viezli aj civilisti, Česi, niektorí boli ozbrojení puškami a kričali: „Nech žije Červená armáda!“ A mávali narýchlo vyrobenými sovietskymi vlajkami. Cez noc ľudia odpárali z nemeckých zástav biele kruhy s hákovým krížom a z bielej látky povystrihovali hviezdy, kladivá a kosáky.

V ukoristenom čiernom mercedese sa viezli vyšší dôstojníci. A potom zasa raketometry, sanitné automobily, rádiovozy a ťažké nákladné autá vlečúce delá.

Růžena Lukášová, sprevádzaná dvoma dievčatami, povedala: „Pani Šimová, v Brne sa oslavuje. Môže ísť Věra s nami?“

„Ani včera si nepýtala dovolenie,“ odvetila dosť nevrlo mama a po prvý raz od večera prehovorila.

Hlavné námestie sa už zasa volalo námestie Slobody. Hlásali to narýchlo, neumelo vyrobené tabuľky. Obchodníci a domovníci na štafliach zatierali posledné nemecké nápisy. Všade bolo hlučno ako na jarmoku. Ruského harmonikára obkolesili diváci. Traja červenoarmejski tancovali kazačok. Uniformy mali pokrkvané, zaprášené a prepotené. O kus ďalej dychovka vyhrávala polky. Hneď za kapelou stál otvorený gazík a vodič spal s rukami a hlavou na volante. Na treťom rohu sa usadila cimbalová muzika, šuhaji v krojoch cifrovali, poskakovali a plieskali dľaňami po čižmách... A pilo sa i strieľalo do vzduchu, ale ani výstrely späča v gazíku nezobudili.

Po uliciach stále prúdili kolóny vojenských vozidiel, diel a tankov. Na križovatkách stáli vojačky v sukniach a čižmách, zástavkami riadili dopravu. Vzpažovali a rozpažovali ruky so

zástávkami, robili vpravo v bok, vľavo v bok a čelom vzad, ako keby cvičili prostné v Sokole.

Z vozidiel Červenej armády sa širil nezvyčajný pach. Nejaký motorista to ľuďom vysvetlil: „Rusi jazdia na naozajstnú naftu a naozajstný benzín. Nemci jazdili na syntetický, z uhlia. Ten páchne celkom ináč.“

Doma Věra rozprávala, čo za celý deň videla. Mama sa nepohla ani na krok z domu, čo bolo dosť čudné. Jeden ruský vojak sa jej na čosi spýtal, ale ona naňho iba mlčky civela a slovo neprevravela. Mávol rukou a išiel ďalej.

Sused Žilka otvoril večer okná a na celú ulicu sa rozliehalo, ako v štúdiu moskovského rozhlasu hlásateľ slávnostne číta, že najvyšší veliteľ Červenej armády maršal Stalin oznamuje svetu, že dvadsiateho šiesteho apríla 53. armáda 2. ukrajinského frontu pod velením generála Ivana Mefodieviča Managarova oslobodila druhé najväčšie mesto Československej republiky, Brno. Nasledovala hymna, do ktorej zahrnelo dvadsať sálv z dvesto dvadsiatich štyroch diel.

Tretí večer, keď sa front posunul ďalej na západ, sa po prvý raz rozsvietili lampy pouličného osvetlenia. Naďu to prekvapilo, pretože keď boli ulice naposledy osvetlené, mala iba tri roky a už sa na to nepamätala.

Za tankami a nákladnými gazmi sa tiahli dlhé kolóny vozov ťahaných koňmi. Kočiši boli tatkovia s plavými fúzmi, ovešani medailami. Brali k sebe na kozlík deti, dovolili im poháňať kone a dávali im smaltované hviezdy z čiapok. Viezli vrecia, debny, sudy, ale aj periny, skrine, stoly a stoličky.

Jedna kolóna postavila na lúke vozy do štvorca. Uprostred vztýčili vojaci stany. Pre všetkých nestačili, a tak niektorí